

Trauma en kindermishandeling: stand van zaken

Dr. Ramón Lindauer

Congres
'Traumatische ervaringen
in de kindertijd'
24 april 2015

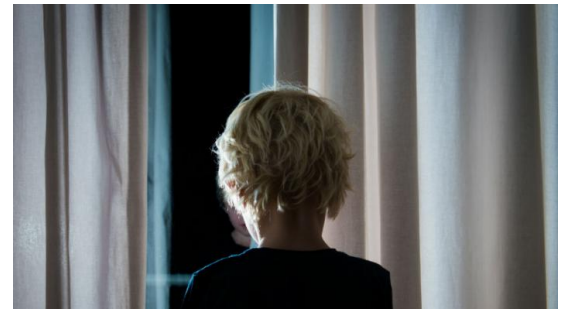

Casus

Linda, 4 jaar, huiselijk geweld, woont bij moeder, vader is zeer dreigend, beide ouders gezag, zeer angstig

Jos, 10 jaar, seksueel misbruik door oom, aangifte politie, ouders voelen zich schuldig, forse gedragsproblemen, wil niet praten

Michel, 16 jaar, verkeersongeval met brommer gehad, lang gerevalideerd, woont bij pleegouders, forse traumaklachten

Prevalentie ingrijpende gebeurtenissen

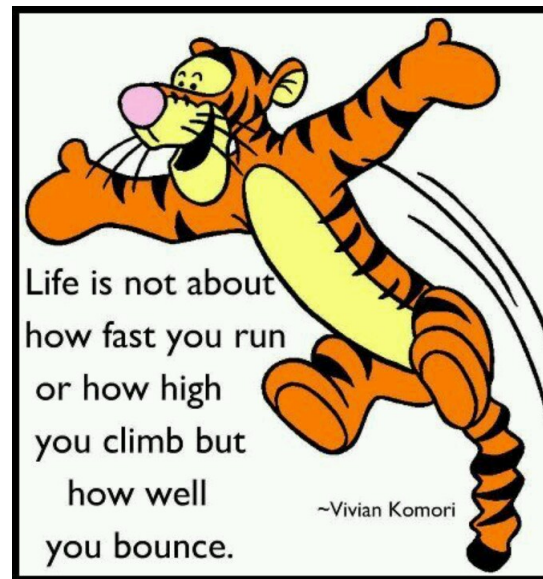
- prevalentie ingrijpende gebeurtenissen voor 18de leeftijd: 25-35%
- aanmelding KJP-problematiek: 45% trauma
- Justitiële Jeugdinstellingen: 85 tot 90% trauma
- prevalentie kindermishandeling (van IJzendoorn e.a., 2007, Lamers-Winkelmann e.a., 2007, Alink e.a., 2011):
 - ✓ circa 3% van de kinderen, één per klas
 - ✓ met name verwaarlozing en geweld

Gevolgen jeugd - volwassenen

- niet ieder kind of volwassene ontwikkelt traumaklachten - veerkracht
- prevalentie PTSS bij kinderen en jongeren ongeveer 16% (Alisic e.a., 2014)

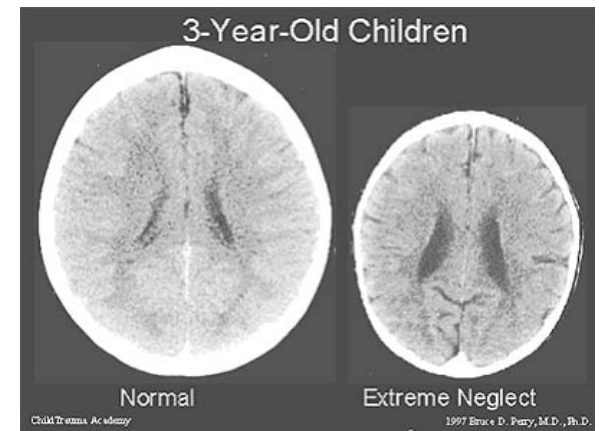
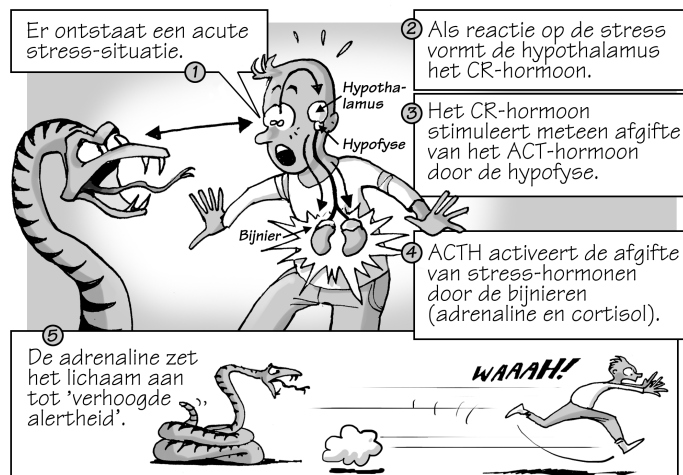
Gevolgen jeugd - volwassenen

- afhankelijk van risico- en beschermende factoren: ernst en type trauma, trauma voorgeschiedenis, geslacht, coping en gezinsfactoren
- veerkracht

Gevolgen vroegkinderlijk trauma

- psychologische gevolgen
- sociaal-emotionele ontwikkeling
- cognitieve ontwikkeling
- fysieke gezondheid
- neurobiologische gevolgen

Gevolgen vroegkinderlijk trauma

Lindauer *et al.* *BMC Psychiatry* 2014, **14**:295
<http://www.biomedcentral.com/1471-244X/14/295>

STUDY PROTOCOL

Open Access

The Amsterdam Sexual Abuse Case (ASAC)-study in day care centers: longitudinal effects of sexual abuse on infants and very young children and their parents, and the consequences of the persistence of abusive images on the internet

Ramón JL Lindauer^{1,2*}, Sonja N Brilleslijper-Kater³, Julia Diehle¹, Eva Verlinden^{1,4}, Arianne H Teeuw³, Christel M Middeldorp^{5,6}, Wilco Tuinebreijer⁴, Thekla F Bosschaart³, Esther van Duin^{1,2} and Arnoud Verhoeff^{4,7}

'Trauma-informed' - traumabril

Traumasympptomen

- leeftijdsspecifieke reacties:

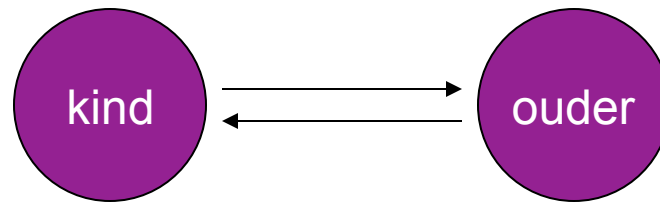
- ✓ peuters en kleuters:

- primaire gehechtheidsfiguren om gevoelens van angst te verminderen (Bowlby, 1971)
- aangewezen op copingvaardigheden ouders
- gehechtheidsproblemen
- gebrekkige verbalisatie
- separatieangst
- regressief gedrag
- posttraumatisch solospel

Lindauer & Boer, 2012; Beer, Verlinden, Lindauer, 2013

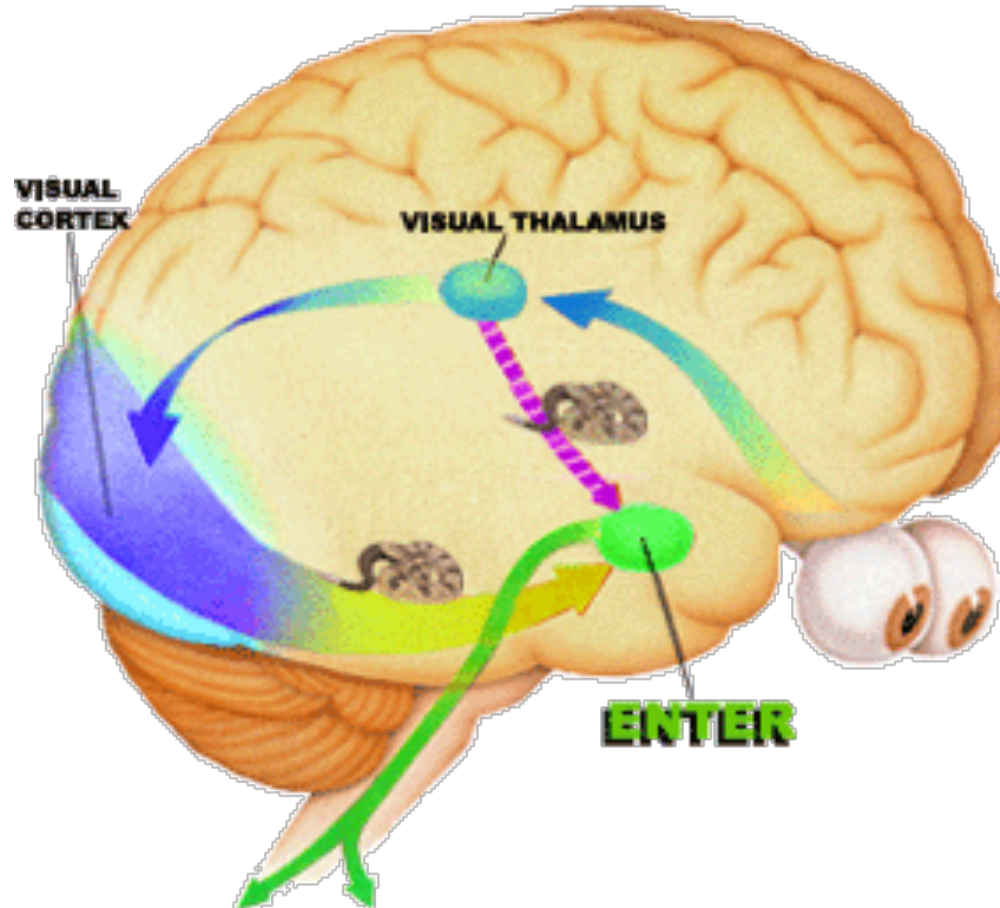
Interactie kind en ouder

Werking vreessysteem

- gevaar, of dreiging daarvan, activeert het vreessysteem
- reactie op gevaar
 - arousal: fight or flight
 - wanneer dit niet helpt: freeze

Werking vreesysteem

Vreessysteem

- kinderen kunnen het nog niet zelf
- vreesreactie:
 - ✓ bescherming zoeken (gehechtheidssysteem)
 - ✓ risicotaxatie door kijken naar gezicht beschermer (social referencing)

Cirkel van veiligheid

Ouder gaat in op behoeften van kind

Schuengel

© Cooper, Hoffman, Marvin & Powell, 1999

Gezinsfactoren

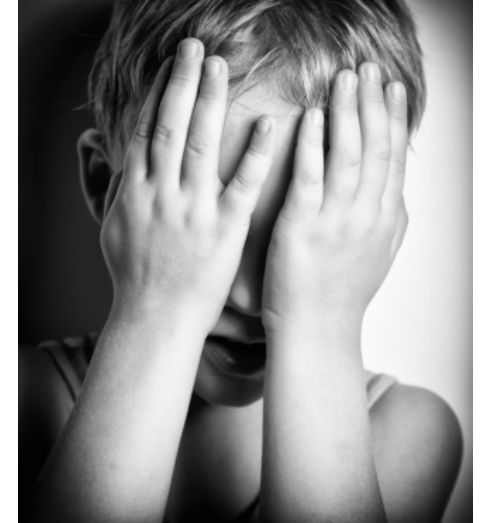
- ouderlijke PTSS en depressie
- ouderlijke bezorgdheid (Meiser-Stedman e.a., 2006)
- algemeen gezinsfunctioneren (McFarlane, 1987)

Traumasympptomen

- leeftijdsspecifieke reacties:

- ✓ schoolkinderen:

- meer mogelijkheden om te reageren
- gaan minder af op reacties van ouders
- verminderde schoolprestaties en afgenomen concentratie
- ontwikkeling geweten => schuldgevoel
- bezorgd over veiligheid en om anderen

Lindauer & Boer, 2012; Beer, Verlinden, Lindauer, 2013

Traumasympptomen

- leeftijdsspecifieke reacties:
 - ✓ adolescenten:
 - peergroup belangrijker dan ouders
 - schamen voor gevoel van kwetsbaarheid en afhankelijkheid van ouders
 - conflicten met ouders en op school
 - alcohol- en/of drugsgebruik als zelfmedicatie
 - acting out

Lindauer & Boer, 2012; Beer, Verlinden, Lindauer, 2013

Diagnostiek - kind

Vragenlijsten:

- trauma symptomen: **CRIES-13**, UCLA, TSCC, TSCYC, CRTI
- seksueel gedrag: CSBI
- angst symptomen: MASC, RCADS
- depressieve symptomen: CDI, BDI, RCADS
- dissociatieve symptomen: CDC, ADES
- gedragsproblemen: CBCL, TRF, YSR, SDQ

Onderzoek - trauma screeningslijst

Journal of Traumatic Stress
June 2014, 27, 1-7

Characteristics of the Children's Revised Impact of Event Scale in a Clinically Referred Dutch Sample

Eva Verlinden,^{1,2} Els P. M. van Meijel,^{1,2} Brent C. Opmeer,³ Renée Beer,² Carlijn de Roos,⁴
Iva A. E. Bicanic,⁵ Francien Lamers-Winkelmann,⁶ Miranda Olf,⁷ Frits Boer,^{1,2} and Ramón J. L. Lindauer^{1,2}

<http://www.childrenandwar.org>

Onderzoek - trauma screeningslijst

Journal of Traumatic Stress
August 2014, 27, 492–495

BRIEF REPORT

A Parental Tool to Screen for Posttraumatic Stress in Children: First Psychometric Results

Eva Verlinden,^{1,2} Yvette L. van Laar,² Els P. M. van Meijel,^{1,2} Brent C. Opmeer,³ Renée Beer,² Carlijn de Roos,⁴ Iva A. E. Bicanic,⁵ Francien Lamers-Winkelmann,⁶ Miranda Olf,⁷ Frits Boer,^{1,2}
and Ramón J. L. Lindauer^{1,2}

Diagnostiek - kind

Klinische interviews:

- CAPS-CA: PTSS
- ADIS-C/P: angststoornissen
- K-SADS: angststoornissen

A cross-cultural validation of the Clinician Administered PTSD Scale for Children and Adolescents in a Dutch population

Julia Diehle^{1*}, Carlijn de Roos², Frits Boer^{1,3} and Ramón J. L. Lindauer^{1,3}

¹Department of Child and Adolescent Psychiatry, Academic Medical Center, Amsterdam, The Netherlands; ²Psychotrauma Center for Children and Adolescents, MHI Rivierduinen, Leiden, The Netherlands; ³De Bascule, Academic Center for Child and Adolescent Psychiatry, Amsterdam, The Netherlands

Behandeling - complex

- fasegerichte behandeling:
 - ✓ veiligheid
 - ✓ stabilisatie
 - ✓ verwerking van traumaherinneringen
 - ✓ herstel van verbondenheid

Casus

Linda, 4 jaar, huiselijk geweld, woont bij moeder, vader is zeer dreigend, beide ouders gezag, zeer angstig

Veiligheid

Behandeling - taxatie veiligheid

- manier van spreken met ouders en gezinsvoogd
- leidraad:
 - ✓ gevaar en veiligheid
 - ✓ doelen gezin
 - ✓ wat is er nodig?

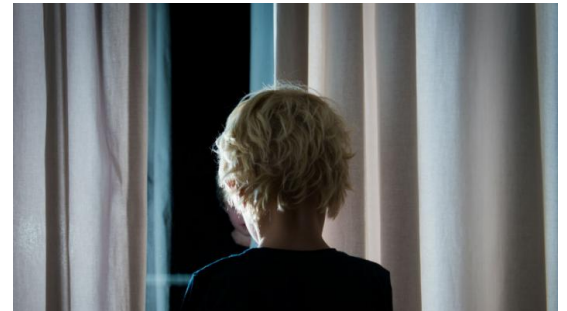

Veiligheid - ouderschap

- erkennen ouders dat hun kind problemen heeft?
- erkennen ouders hun eigen bijdrage aan het ontstaan van de problemen?
- bestaat er enige motivatie bij ouders om de situatie te willen veranderen?
- zijn ouders in staat deskundigen te zien als mensen van wie werkelijk hulp te verwachten is?
- hebben ouders psychische problemen die de behandeling compliceren?

Casus

Jos, 10 jaar, seksueel misbruik door oom, aangifte politie, ouders voelen zich schuldig, forse gedragsproblemen, wil niet praten

Stabilisatie

SUPPLEMENT 1, 2015

Trauma treatment for children and adolescents: stabilizing or trauma-focused therapy?

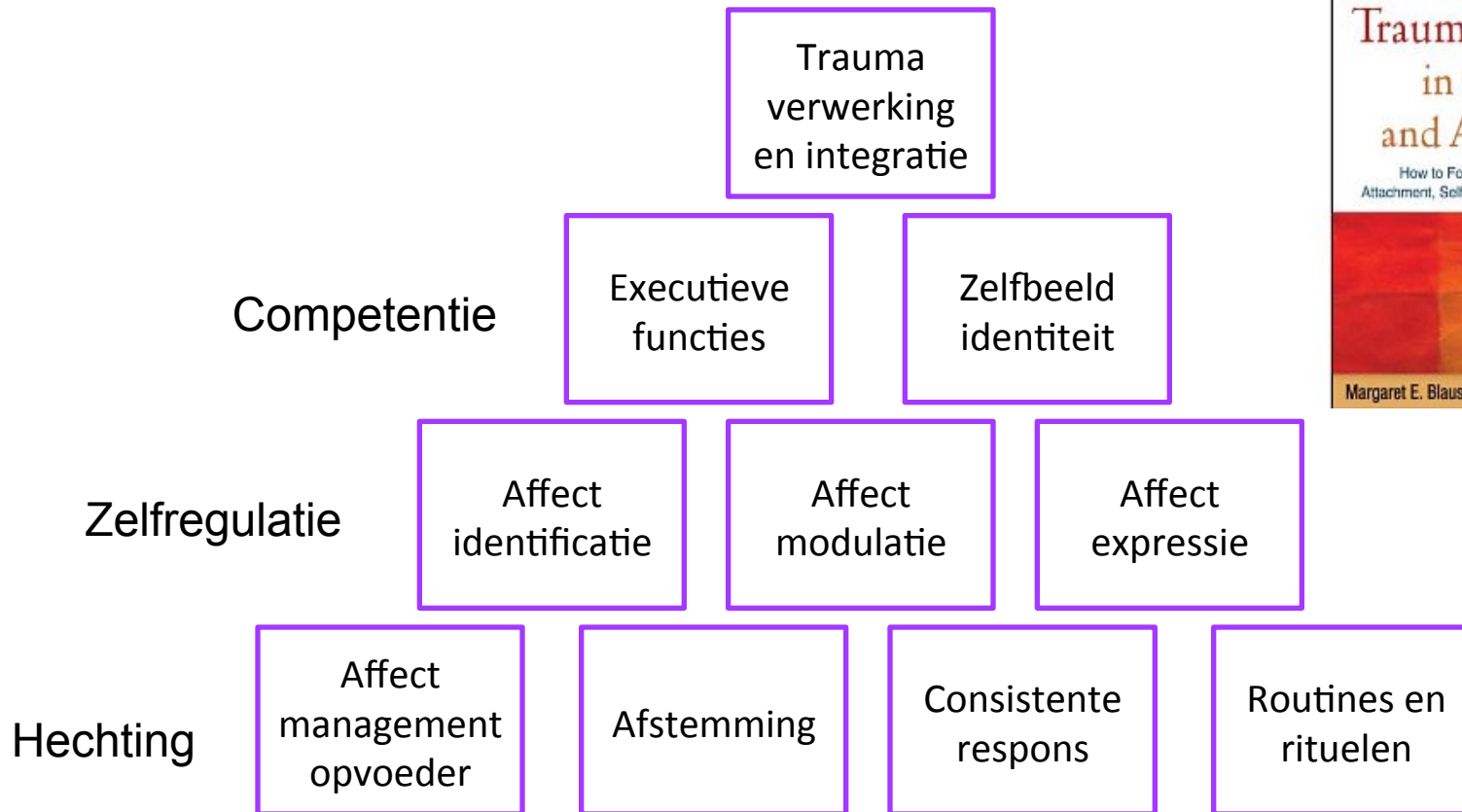
Ramón J. L. Lindauer^{1,2*}

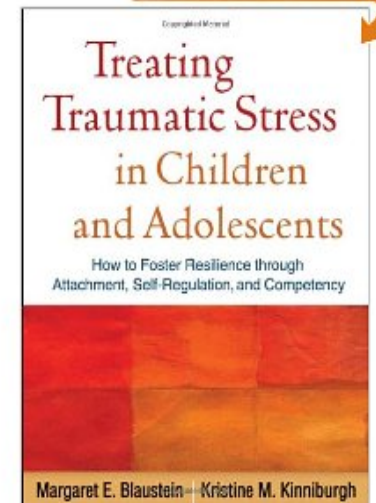
Stabilisatie

- ‘Attachment, Self-regulation en Competency (ARC)’ behandelmodel (Blaustein en Kinniburgh 2010)
- ‘Slapende honden! Wakker maken?’ (Struik 2010)
- ‘Stapstenen’ (Kroneman, Beer, Leenarts & Lindauer, 2014)
- ‘Tijd voor Toontje’ (Blijfgroep, 2012)

Stabilisatie

Click to **LOOK INSIDE!**

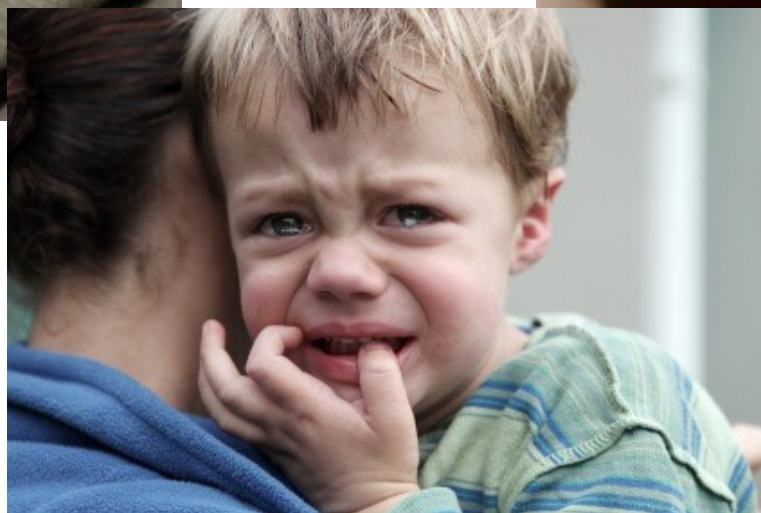

Casus

Michel, 16 jaar, verkeersongeval met brommer gehad, lang gerevalideerd, woont bij pleegouders, forse traumaklachten

Verwerking van traumatische herinneringen

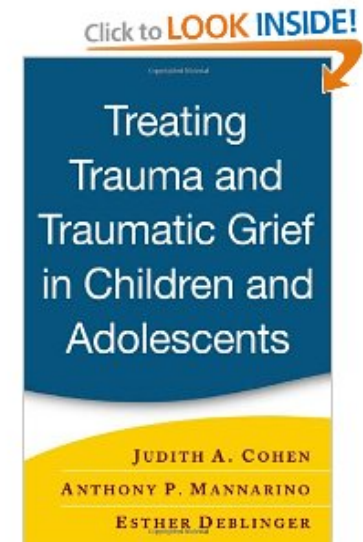
Wat is bekend?

- psychotherapie effectiever dan medicatie
- evidence-based behandelingen:
 - ✓ trauma cognitieve gedragstherapie (TF-CBT)
 - ✓ EMDR

APA, 2004; Beer & de Roos, 2004; Diehle ea, 2014; Foa ea, 2000; NICE, 2005

Behandeling - individueel

- Trauma focused cognitive behavior therapy (TF-CBT)
- Cohen, Mannarino en Deblinger 2006
- meerdere RCT's
- evidence-based

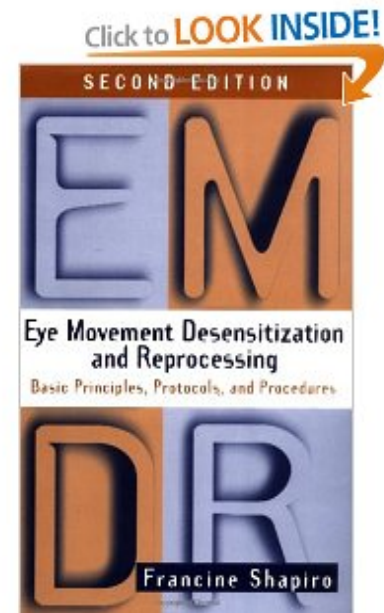
Behandeling - individueel

- contact ontwikkelaars Judith Cohen, Athony Mannarino en Esther Deblinger, VS
- boek TF-CBT is vertaald in het Nederlands
- Nederlandse TF-CBT-werkboeken

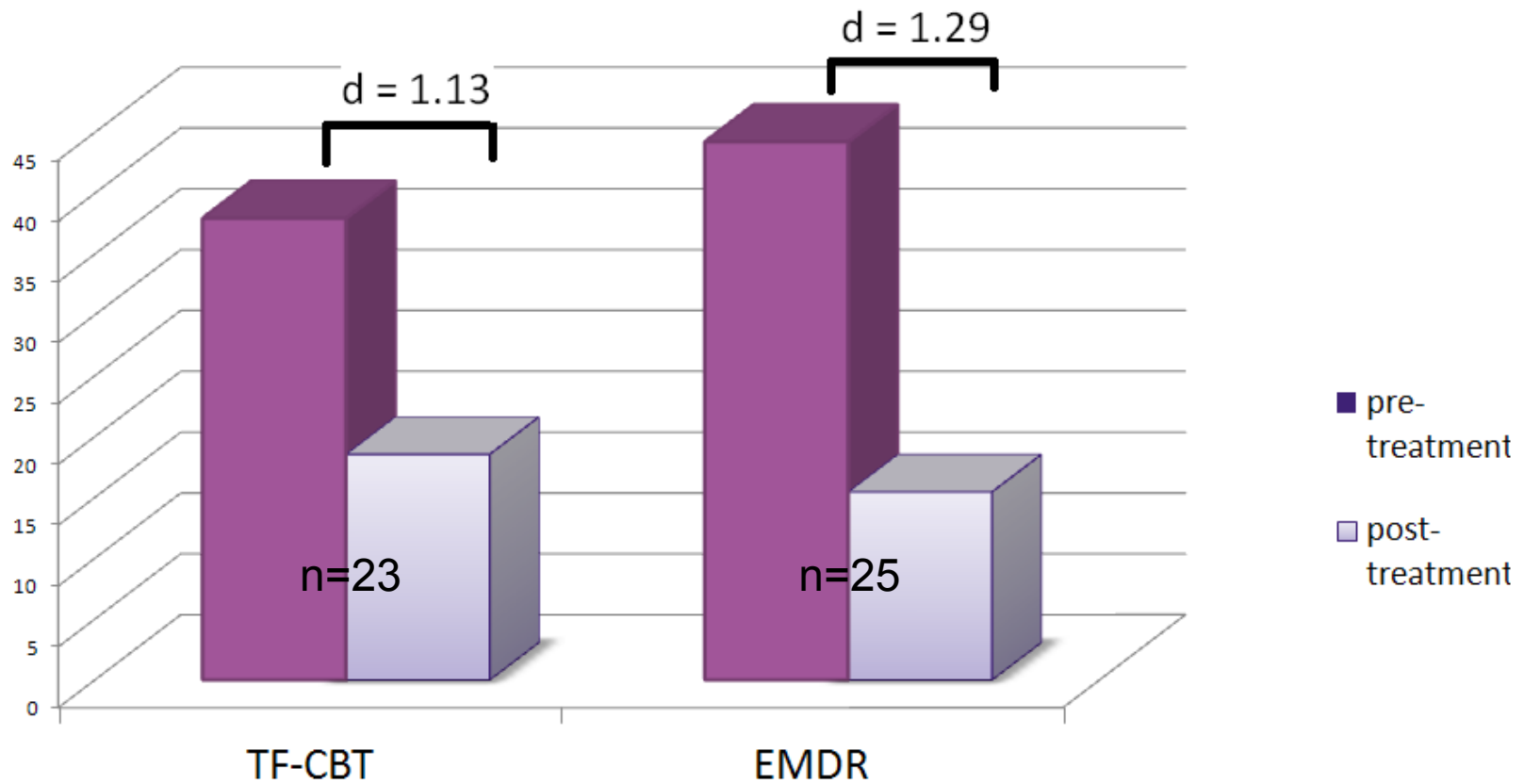

Behandeling - individueel

- Eye Movement Desensitization and Reprocessing (EMDR)
- Shapiro 1998
- enkele RCT's
- veelbelovend

Onderzoek - behandel-effecten

Using Neurobiological Measures to Predict and Assess Treatment Outcome of Psychotherapy in Posttraumatic Stress Disorder: Systematic Review

Jasper B. Zantvoord Julia Diehle Ramón J.L. Lindauer

Department of Child and Adolescent Psychiatry, Academic Medical Centre, University of Amsterdam and the Bascule Academic Centre for Child and Adolescent Psychiatry, Amsterdam, The Netherlands

Richtlijnen

- weet wat werkt
- doe wat werkt
- ken je eigen beperkingen
- stop met 'eclectisch goochelen'
- weet wat we niet weten
- klinische ervaring - onderzoek - innovatie

Zelfzorg

- secundaire traumatische stress
- pleegouders, leerkrachten, begeleiders, therapeuten
- snel, kort, goedkoop
- tijd voor zelfzorg:
 - indirecte tijd?
 - eigen tijd?

Conclusies

- prevalentie kindermishandeling is hoog
- impact kindermishandeling op de psychosociale ontwikkeling van het kind
- gevolgen van kindermishandeling op de hersenontwikkeling en het vreessysteem
- gevolgen kindermishandeling op volwassenleeftijd
- belang van 'goed genoeg' ouderschap

Conclusies

- complex trauma:
 - ✓ veiligheid? Signs of Safety!
 - ✓ als het kan: TF-CBT of EMDR
 - ✓ anders: fasegerichte behandeling
 - ✓ prima te combineren met andere interventies
 - ✓ multidisciplinaire aanpak is belangrijk
 - ✓ evidence-based behandelingen, TF-CBT en EMDR worden niet overal ingezet

Conclusies

- samenwerking Jeugdhulp, Jeugdgezondheidszorg, Jeugd-GGZ en volwassenenpsychiatrie!

Centrum voor Trauma en Gezin

Traumacentrum:

- Esther van Duin
- Harriët Hofstede
- Maartje Kapteijns
- Rianne Kloppenburg
- Judith Witte
- Karen van Zon
- Beate Zonneveldt
- Ramón Lindauer

Onderzoeksafdeling:

- Julia Diehle
- Judith Ensink
- Maj Gigengack
- Rosanne op den Kelder
- Els van Meijel
- Eva Verlinden
- Esther van Duin
- Jasper Zantvoord
- Ramón Lindauer

